
PRIKAZ

**XXI. MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP "JEZIČNA POLITIKA I
JEZIČNA STVARNOST"****Split, od 24. do 26. svibnja 2007.****Vesna Požgaj Hadži**
Filozofski fakultet, Ljubljana
Slovenija

"Jezična politika i jezična stvarnost" dvadeset i prvi je međunarodni znanstveni skup u organizaciji Hrvatskog društva za primijenjenu lingvistiku – HDPL-a koji je održan u Splitu (od 24. do 26. svibnja 2007.) u palači Mileši Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU-a, koji je bio i suorganizator skupa. Četvrti put predsjednica Organizacijskoga odbora bila je Jagoda Granić, koja je i ovome skupu dala prepoznatljiv i nezaboravan pečat, a predsjednik Programskoga odbora Damir Kalogjera.

Ovogodišnja tema, koja se aktualnošću i te kako uklapa i u hrvatsku jezičnu politiku i jezičnu stvarnost, privukla je oko 200 sudionika i čak 160 izlagača iz Hrvatske i inozemstva (sudionici su bili čak iz 22 zemlje). Treba istaknuti da su svojim izlaganjima skup obogatili i sudionici nekih "egzotičnih" zemalja i gradova (Malcazije, Tajvana, Južne Koreje, Hong Konga) tako da su se "egzotičnomu hrvatskom", o kojem je na prošlogodišnjem skupu govorio Nikola Rašić, pridružile i spomenute zemlje.

Središnja tema – jezična politika kao dio sociolingvistike – predstavljena je u više tematskih blokova. Nabrojimo neke od njih: planiranje jezika (planiranje statusa, jezična prava, planiranje korpusa, planiranje usvajanja jezika/politika jezičnog obrazovanja), jezična kultura, politički diskurs, jezična manipulacija, odnos prema jezicima (diskriminacija, ksenofobija, jezična higijena), sociolingvistički aspekti jezika u kontaktu, strategije hrvatske jezične politike, jedinstvo i raznolikost jezične politike Europske unije (manjinski i većinski jezici, jezična politika europskih institucija, jezici i nastava jezika u Europi), globalna jezična politika – izazovi globalne komunikacije i budućnost jezične raznolikosti.

Već letimičan pregled programa govori da su nam organizatori (čitaj Jagoda Granić) željeli ponuditi najbolje što se može – skup će se pamtili ne samo po bogatom (i napornom) znanstvenom i stručnom radu, nego također po popratnim događajima, koji su za sudionike i te kako važni. Sva tri dana rada skupa počela su izlaganjima pozvanih predavača, nakon čega su slijedile plenarne scsije, pa izlaganja u dvije sekcije (A i B). Uz uobičajeno predstavljanje knjiga i časopisa, održan je i okrugli stol o hrvatskoj jezičnoj politici.

Nakon svečanog otvorenja uvodno je izlaganje imao Ranko Bugarski (Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu), prvi srpski lingvist koji je sudjelovao na skupu IIDPL-a u posljednjih dvadesetak godina. U predavanju "Evropska jezična politika između raznolikosti i globalizacije" predstavio je jezičnu stvarnost današnje Europe s povijesnoga stajališta, a nakon toga "novi svjetski lingvistički poredak", koji obilježavaju različite kategorije jezika: međunarodne i nacionalne; regionalne i lokalne; manjinske i imigrantske; materinske, druge i strane. U tom kontekstu nije moguće zanemariti odnos između globalnog engleskog s jedne strane te ugroženih jezika s druge strane, što je i jedna od tema europske jezične politike, koja se temelji na načelu čuvanja jezične i kulturne raznolikosti. Kao primjer Bugarski je predstavio Europsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima, kojoj se priključuju i zemlje Zapadnog Balkana.

U petak su održana dva uvodna izlaganja. Paul-Louis Thomas (Université Paris IV – Sorbonne) predstavio je problem učenja/nastave standardnih jezika na novoštokavskoj osnovici na stranim sveučilištima, konkretno na Sorbonni ("Jezična politika na Sorbonni prema jezičnoj stvarnosti BCHS jezika"). Treba istaknuti da se o tome problemu u Hrvatskoj još uvijek raspravlja samo s političke strane. Poznato je da većina stranih sveučilišta obično ima jednog profesora "naših" jezika koji "nameće" svoj standard, ali nudi (ili bi barem trebao nuditi) teorijsko poznavanje drugih standarda, a njihove posebnosti studenti dobivaju od stranih, najčešće razmjenskih lektora. Thomas je rekao da u prilog BCHS jezičnoj stvarnosti (bosanski-crnogorski-hrvatski-srpski jezik) na Sorbonni (ali, također u Ljubljani) govore i pragmatički razlozi, što se u Hrvatskoj teško razumije.

Drugi pozvani predavač, Wayles Browne (Cornell University, Ithaca, New York), predstavio je "Misli o prosvjetiteljskoj ulozi primijenjene lingvistike"; konkretno, govorio je o odnosu između primijenjenih lingvista i kroatista (polonista, hungarologa...) ističući da potonji u svim sredinama vlastiti jezik gledaju kao "unikum, pojavu bez presedana u svijetu". Svima njima nedostaje *pogled izvana*, koji bi im pomogao da svoj, materinski, prvi jezik počinjnu promatrati drugim očima; počinjnu tražiti odgovore i na pitanja koja se čine razumljiva sama po sebi, a zapravo to nisu. Slažemo se s autorom, koji upozorava da u današnjim obrazovnim sustavima upravo kroatisti (polonisti, hungarolozi...) "unikatnost hrvatskoga" prenose učenicima, studentima, stručnjacima i široj javnosti. Bilo bi korisno da *pogled izvana* prođe u *pogled iznutra* – jedan je od načina da na skupovima HDPL-a sudjeluje više kroatista. (Prisjetimo se da ih u zagrebačkome razdoblju takoreći nije bilo, pa su se u opatijskome razdoblju pojavili, a sada ih je opet manje.) Onoliko koliko je kroatistima potreban *pogled izvana*, toliko je i profesorima stranih jezika i lingvistima potreban *pogled iznutra*.

U subotu je zadnji pozvani predavač bio Valerij Mokienko (Sveučilište u Sankt Peterburgu i Universität Greifswald). On je predstavio "Novu rusku frazeologiju u novom ruskom društvu". Nova politička situacija u Rusiji

odrazila se na suvremeni ruski jezik, posebice na promjene u leksiku i frazeologiji. Iako te jedinice imaju različite funkcije, cilj im je zajednički: označavanje i karakterizacija nove i bitno promijenjene ruske stvarnosti.

Na plenarnim je sesijama u tri dana sudjelovalo 17 izlagača, koji su se bavili različitim temama i pokušali odgovoriti na mnoga od postavljenih pitanja u tematskim blokovima: 1) *jezik i politika* (utječe li politika na definicije u rječnicima, postoji li politika poučavanja i učenja stranih jezika u Hrvatskoj, imamo li strategije jezične politike hrvatskoga na pragu EU-a, kako u EU-u funkcioniraju dva nacionalna varijeteta njemačkoga, kakva je jezična politika ugroženih jezika, koje su terminološke potrebe hrvatskoga jezika, kakva je službena slovenska jezična politika /strah od stvarnosti/, kako se odnosi moći ostvaruju u različitim tipovima diskursa: privatnome, specijaliziranom i javnom; kakvi se oblici političke laži javljaju u političkoj raspravi i kojim se pragmatičkim sredstvima postiže manipulacija odgovora; kakvo je retoričko oblikovanje televizijskih dnevnika i koji su sociolingvistički razlozi njihovih razlika); 2) *jezik i ideologije* (na primjeru razlika u konceptualizaciji *žena* i *muškaraca* u slengu američkog engleskog); 3) *jezik i kultura* (na primjeru tabuiziranih pojmova: muško – žensko, starost – mladost, rat, debljina, rasa, domovina i dr.); 4) *jezična politika i jezična stvarnost* (odnos "starogovora" i "novogovora" koji može provoditi eksplicitna ili prešutna jezična politika, a hoće li on postati općevaljan ili će se identificirati samo na uži krug jezične zajednice – potvrdit će jezična praksa; upotreba engleskog u Hrvatskoj, odnosno hrvatskom: kakva su stajališta jezikoslovaca, među kojima su i oni koji neposredno sudjeluju u oblikovanju jezične politike i kakva je konkretna jezična praksa. Posljednje plenarno predavanje dalo je negativan odgovor na pitanje: Jesmo li se riješili novogovora?

Izlaganja u paralelnim sekcijama (A i B) bila su organizirana prema tematskim blokovima i vezana za spomenute glavne teme skupa.

Jagoda Granić, moderatorica okrugloga stola "Hrvatska jezična politika: pogled iznutra – pogled izvana" zamislila je da se o toj temi razgovara iz dva rakursa: hrvatskoga i stranog. Ta činjenica utjecala je i na izbor sudionika stola, za kojim su bili: Dubravko Škiljan, Damir Horga, Maja Bratanić, Yvonne Vrhovac te Paul-Louis Thomas (Francuska), Vesna Požgaj Hadži (Slovenija) i Wayles Browne (SAD). Među njima i publikom razgovor se vodio o nekoliko tema: strategijama hrvatske jezične politike danas i posebice u budućnosti s obzirom na položaj hrvatskoga u EU-u (na što neki lingvisti, npr. Dubravko Škiljan i Maja Bratanić, već odavno upozoravaju, a HAZU se "probudio" tek nedavno). Raspravljalo se o statusu i položaju hrvatskoga na stranim sveučilištima, koji se razlikuje od sveučilišta do sveučilišta (rijetko je riječ o zasebnome studiju, češće o katedrama i/ili lektoratima u sklopu studija slavistike). Pritom se upozorilo da se hrvatska jezična politika još uvijek nije niti počela baviti hrvatskim jezikom kao stranim/drugim; zato i sve što se događa u vezi s time, ima obilježja stihije i nesustavnosti. Istaknuto je nekoliko otvorenih problema koji se odnose na udžbenike i druge izvore za hrvatski kao strani/drugi jezik, nedostatak seminara za

lektore i, kao najvažnije, nepostojanje centra za hrvatski jezik kao strani/drugi (uzor nam može biti Centar za slovenski jezik kao strani/drugi koji ima 40-godišnju tradiciju), koji bi trebao voditi cjelokupnu brigu o hrvatskom jeziku kao stranom/drugom u Hrvatskoj i svijetu. Govorilo se također o strategijama hrvatske jezične politike u vezi s učenjem stranih jezika u obrazovnom sustavu, prije svega s obzirom na izbor i broj stranih jezika. Otvoreno pitanje i dalje ostaje na koji bi se način opet moglo u obrazovni sustav uključiti neke od "zaboravljenih" jezika, npr. francuski, ruski itd. (Jedno od rješenja jest uvođenje izbornih predmeta, što je učinjeno u kurikulumskoj reformi u Sloveniji, pa se npr. među izbornim jezicima u 7., 8. i 9. razredu nalaze hrvatski, makedonski i srpski, uz naravno druge stranc jezike.) Raspravljalo se također o problemima hrvatske leksikografije i terminologije te o ulozi i potrebi učenja/poučavanja retorike od osnovnog do visokoškolskog sustava, što se već godinama ponavlja, ali retorika nikako da dobije mjesto koje zaslužuje.

Na skupu je predstavljen zbornik *Jezič i identiteti* (urednica Jagoda Granić), koji sadržava 72 pozitivno recenzirana rada, a koji su bili izloženi na prošlogodišnjem XX. znanstvenom skupu HDPL-a. Osim zbornika, predstavljeno je osam knjiga ovih autorica i autora: Antice Menac, Željke Fink Arsovski, Dubravka Skiljana (dvije knjige), Zoltana Kovacsesa, Marine Katnić-Bakaršić, Nives Opačić i Nevenke Blažević te časopis *Croatian Journal of Philosophy*.

Osim po gostoljubivosti domaćina, prije svega "sveprisutne" Jagode Granić, znanstveno i stručno bogatog programa, zbornika radova i separata XX. skupa, dvojezične knjižice sažetaka (čije je objavljivanje i ovaj put omogućila Školska knjiga), ovaj će se skup, kao i prethodna tri, pamtili po ugodnom druženju, ove godine u obnovljenoj Staroj gradskoj vijećnici na Pjaci te po koncertu svjetske filmske glazbe *Over the Rainbow* Ksenije Prohaske. Na samom početku skupa najvažniju vijest priopćila nam je predsjednica HDPL-a Jagoda Granić pročitavši pismo izdavačke kuće Cambridge Scholars Publishing koja je izrazila zanimanje za ovogodišnju temu i ponudila da objavi izabrane radove predstavljene na skupu. Osim toga, XXI. skup recenzirao je ugledni *The Linguist* i uvrstio ga na popis najznačajnijih svjetskih konferencija, a Bernard Spolsky uvrstio ga je među nekoliko svjetskih konferencija o jezičnoj politici.

Trebalo je hrabrosti ponuditi ovakvu temu u ovome trenutku; no, ona je očito sretno pogodna, što potvrđuje zanimanje domaćih i stranih lingvisti. Svi mi koji smo organizirali i puno manji skup, znamo koliko treba energije, truda, živaca (da ne govorimo o banalnijim stvarima) da organizacija bude onakva kakvu smo doživjeli ovih godina u Splitu. Mnoge stvari čine nam se jednostavnice, pa često i ne pomislimo kako se došlo do njih i što iza njih stoji. Zato je naslov članka Anc Jerković u *Slobodnoj Dalmaciji* (28. 5. 2007.) – "Znanstveni trijumf" više nego opravdan. Tog trijumfa, naravno, ne bi bilo bez Jagode Granić, bez obzira na to što je, prema riječima predsjednice, politika "stvarni", a lingvistika samo "moralni" pobjednik (*Novi list*, 10. 6. 2007.).